

Τα άμφια των κληρικών

Οι τρεις βαθμοί της ιεροσύνης

Α. Τα άμφια του διακόνου

Διάκονος, (κοινώς Διάκος), στην Ορθόδοξη Εκκλησία είναι ο κληρικός που φέρει τον πρώτο βαθμό της ιεροσύνης. Ο βαθμός του διακόνου έχει μειωθεί σε κάτι λίγο περισσότερο από μια απλή προετοιμασία, το πρώτο βήμα για την ανώτερη και πιο σημαντική μετάβαση στο βαθμό του πρεσβυτέρου.

Στιχάριο

Είναι ποδήρης χιτώνας με φαρδιά
μανίκια, που φοριέται ως πρώτο και
εσώτατο άμφιο. Οι πρεσβύτεροι και
οι επίσκοποι φέρουν κατά κανόνα
λευκό, ενώ οι διάκονοι ποικίλου
χρώματος με βραχύτερες χειρίδες
(μανίκια).

Επιμανίκια

Τα επιμανίκια είναι δύο μικρά καμπυλόγραμμα υφάσματα, που περιδένονται στα χέρια του ιερωμένου με λεπτό ιμάντα πιο πάνω από τον καρπό και συγκρατούν τα άκρα του στιχαριού μαζί με τα υπόλοιπα άμφια. Συμβολίζουν τις χειροπέδες του Χριστού.

Οράριο

Είναι μια μακρόστενη ταινία υφάσματος, που φοριέται πάνω από τον αριστερό ώμο, με το ένα άκρο του εμπρός και το άλλο πίσω. Το άκρο του, που βρίσκεται εμπρός, κρατάει ο διάκονος με το δεξί του χέρι, όταν δέεται. Η λέξη προέρχεται από το λατινικό ρήμα orare που σημαίνει προσεύχομαι.

Β. Τα άμφια του ιερέα

Ο ιερέας είναι θρησκευτικός λειτουργός που ασκεί λατρευτικά καθήκοντα, και μάλιστα στο υψηλότερο επίπεδο, εκείνου της θυσίας. Ιερέας, Πρεσβύτερος ή παπάς στην Ορθόδοξη Εκκλησία είναι ο κληρικός που φέρει τον δεύτερο βαθμό της ιεροσύνης. Μπορεί να τελεί όλα τα μυστήρια πλην της χειροτονίας, η οποία τελείται μόνο από επίσκοπο, και της εξομολόγησης, για την οποία στην Ορθόδοξη Εκκλησία χρειάζεται ειδική άδεια από τον επίσκοπο. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία ιερέας μπορεί να είναι μόνο άνδρας είτε έγγαμος είτε άγαμος. Ο έγγαμος πρέπει να έχει παντρευτεί πριν τη χειροτονία του, ενώ ο άγαμος είναι ταυτόχρονα και μοναχός.

Στιχάριο

Είναι ποδήρης χιτώνας με φαρδιά
μανίκια, που φοριέται ως πρώτο και
εσώτατο άμφιο. Οι πρεσβύτεροι και
οι επίσκοποι φέρουν κατά κανόνα
λευκό ενώ οι διάκονοι ποικίλου
χρώματος με βραχύτερες χειρίδες
(μανίκια).

Επιμανίκια

Τα επιμανίκια είναι δύο μικρά καμπυλόγραμμα υφάσματα, που περιδένονται στα χέρια του ιερωμένου με λεπτό μάντα πιο πάνω από τον καρπό και συγκρατούν τα άκρα του στιχαριού μαζί με τα υπόλοιπα άμφια. Συμβολίζουν τις χειροπέδες του Χριστού.

Επιτραχήλιο

Είναι ένα μακρύ και πλατύ κεντητό ύφασμα, που φοριέται στο λαιμό, εξ' ου και η ονομασία του (επί+τράχηλος). Στη μορφή είναι σαν το οράριο, αλλά έχει και τα δύο άκρα εμπρός. Χωρίς επιτραχήλιο δεν μπορεί να τελεστεί ιεροπραξία, ούτε από επίσκοπο, ούτε από πρεσβύτερο, γι' αυτό το άμφιο δεν μπορεί να απουσιάζει από καμία σύνθεση στολής. Συμβολίζει τη χάρη που κατεβαίνει στον ιερέα όσο το φορεί.

Ζώνη

Η ζώνη φοριέται στη μέση του ιερωμένου για να συγκρατεί το στιχάριο και τα υπόλοιπα άμφια.

Επιγονάτιο

Έχει σχήμα ρόμβου και κρέμεται με ιμάντα από τη ζώνη ή από τον αριστερό ώμο μπροστά από το δεξί γόνατο (εξ' ου και επιγονάτιο, επί του γόνατος). Εκτός από τους επισκόπους, το φορούν επιπλέον οι πνευματικοί-εξομολόγοι ιερείς και οι ιερείς, που φέρουν τίτλο (σακελλάριος, οικονόμος, σύγγελος, πρωτοπρεσβύτερος και αρχιμανδρίτης). Φέρει συνήθως παράσταση του «Νιπτήρος» του Μυστικού Δείπνου ή την Ανάσταση.

Φαιλόνιο

Το φαιλόνιο είναι ένδυμα αρχαϊκής μορφής, μοιάζει με αρχαίο μανδύα και δεν έχει μανίκια. Είναι ανοικτό στο μπροστινό μέρος και φοριέται από το κεφάλι. Υπάρχουν δύο είδη φαιλονίου. Το βυζαντινό ή ελληνικό είναι ραμμένο με τρόπο ώστε να ταιριάζει πάνω στους ώμους, ενώ το ρωσικό καταλήγει σε ένα ψηλό, στενό κολάρο που καλύπτει το πίσω μέρος της κεφαλής.

Γ. Άμφια του Επισκόπου

Επίσκοπος ονομάζεται ένα χειροτονημένο μέλος της χριστιανικής εκκλησίας το οποίο κατέχει θέση πνευματικής επίβλεψης των πιστών μιας εκκλησίας ή εκκλησιάσματος. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία *επίσκοπος* είναι ο αιρετός κληρικός που φέρει τον τρίτο και ανώτατο βαθμό της ιεροσύνης.

Τα παρακάτω άμφια είναι κοινά στον
Επίσκοπο και στον ιερέα:

- Στιχάριο
- Επιτραχήλιο
- Ζώνη
- Επιμανίκια

Εκτός από τα παραπάνω ο
Επίσκοπος έχει και τα
εξής...

Σάκκος

Ένδυμα πολυτελές και βασιλικό. Το ύφασμα σχηματίζει σταυρό με οπή στο κέντρο, απ' όπου διέρχεται η κεφαλή του επισκόπου, όταν το φορά. Τότε, το μισό ύφασμα κρέμεται έμπροσθεν και το άλλο ήμισυ όπισθεν του αρχιερέα. Οι διάκονοι ή υποδιάκονοι ενώνουν την εμπρός και πίσω πλευρά του σάκκου με κωδωνίσκους αντί κομβίων στα πλάγια και κάτω από τα μανίκια.

Ωμοφόριο

Είναι μια πλατιά και μακριά λωρίδα υφάσματος. Φοριέται πάνω στους ώμους (εξ ου και ωμοφόριο, ώμος+φέρω) και τυλίγεται γύρω από το λαιμό, δημιουργώντας ένα βαθύ V στο στήθος του επισκόπου, ενώ οι δύο άκρες του υφάσματος κρέμονται εμπρός και πίσω από τον αριστερό του ώμο μέχρι το ύψος των γονάτων. Το μεγάλο ωμοφόριο είναι ο πιο αρχαίος και ο πιο μεγαλοπρεπής τύπος ωμοφορίου και το φορά ο επίσκοπος από την Μεγάλη Δοξολογία, πριν αρχίσει η Θεία Λειτουργία, μέχρι την ανάγνωση του Αποστόλου. Κατά την ανάγνωση του Ευαγγελίου δεν φορά ωμοφόριο, σε ένδειξη σεβασμού, καθώς με το Ευαγγέλιο μιλά ο ίδιος ο Χριστός. Από τον Χερουβικό Ύμνο και μετά φοράει το μικρό ωμοφόριο.

Εγκόλπιο-Σταυρός

Είναι ένα εγκόλπιο, με την έννοια ότι κρέμεται με χρυσή αλυσίδα από το λαιμό πάνω στο στήθος του επισκόπου ή πρεσβυτέρου της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Είναι ένα μεταλλικό εικόνισμα συνήθως ωοειδούς σχήματος, στολισμένο με πολύχρωμες πέτρες ή σμάλτα, που φέρεται με χρυσή αλυσίδα από το λαιμό του επισκόπου στο στήθος του πάντοτε, είτε ιερουργεί είτε όχι. Φέρουν την παράσταση της Θεοτόκου να κρατάει τον Ιησού και γι' αυτό, το εγκόλπιο ονομάζεται «Παναγία».

Μίτρα

Κάλυμμα κεφαλής σε σχέδιο κλειστού στέμματος των Αυτοκρατόρων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, που χρησιμοποιείται μόνο κατά την τέλεση της Θείας Λειτουργίας. Οι μίτρες, που προορίζονται για επισκόπους έχουν σταυρό στη κορυφή, ενώ εκείνες για τους αρχιεπισκόπους της Σλαβικής Εκκλησίας όχι. Συμβολίζει το ακάνθινο στεφάνι του Χριστού.

Ποιμαντορική Ράβδος

Η ποιμαντορική ράβδος είναι μια μακρόστενη μεταλλική ράβδος, η οποία αποτελείται από συναρμολογούμενα επάργυρα ή επίχρυσα, σκαλιστά, μεταλλικά τμήματα. Στην κορυφή της φέρει έναν σταυρό μεταξύ δύο αντιτακτών όφρων (φιδιών). Κατά την περίοδο πανηγύρεων, οι ράβδοι διακοσμούνται επιπλέον με χρωματιστά υφάσματα, τα οποία προσδένονται κάτω από την κορυφή των όφρων.

